

Söylem Çözümlemesi ve Eğitim Eşitsizliklerinin Normalleştirilmesi

Önder Yılmaz¹

Mevcut dünya düzeninde eşitsizlikleri düzenleyen ve sürdürülebilir kılan birçok değişken mevcut; servet, miras, sermaye, doğduğunuz aile ya da doğmadığımız ülke... Eğitim, bu eşitsizlikleri bir nebze de olsa sınırlandırma kapasitesine sahip en önemli süreç aslında.

Milli Eğitim Bakanının ince, nazik, naif ve mütevazı söylemlerinin tamamen dışında ve belki freudyen bir deyimle “bilinçaltında ya da bilinçdışında” temel bir paradigma yattığını öne sürebiliriz. En azından bu yazının savı böyle bir düşünce sistemine sahip olduğu yönündedir. Paradigmalar, insanların düşünüş ve algılayış biçimlerini belirleyen ana, temel, kalıp düşünce yargılarıdır. Çok nadir olarak ve büyük bir mücadeleye sonucunda değişmekle birlikte, yetişkin bir insanın paradigması onun dünyayı algılamasına, yorumlamasına ve iç dünyasını ifade etmesine olanak sağlar. Ya da tam tersine bu söylediklerimizi olanaksızlaştırır.

Kalıp düşünce ya da paradigma veya düşünce şemalarımızın, adı her ne olursa olsun, temeli küçüklükte, yetişme biçimimizde atılır, içine doğduğumuz kültürden ve eğitim sisteminden çok etkilenir. Kimi paradigmalar zaman içinde değişse, gelişse ve sayısı artsa da düşüncelerimiz temeli atılan doğrultuda gelişir. Çoğu durumda eğitim sistemleri “belirli bir düşüncenin yerleşmesini sağlamak” görevini üstlenir.

3 yaşındaki bir çocuğun, insanları “iyi ve kötü” olarak ikiye ayıran bir paradigması olması normalken, örneğin 30 yaşındaki bir yetişkinin hala insanları “iyi ve kötü” olarak ikiye ayıran

¹ Öğretmen

bir paradigmaya sahip olması onu patolojik bir duruma sürükleyebilir: Daracık bir dünyanın içinde hapsolmuştur ve katı yargılarının içinde acımasız bir mahkûmiyet içindedir.

Eğitim sisteminin geçelim içeriğini, işleyişi bile bireyin, yakın ve uzak çevresini anlamaya yarayan “temel-kalıp” düşüncelerin yerleşmesine hizmet eder. Eğitim sistemi bir süzgeç işlevi görerek, gelen mesajları anlamamıza yardımcı olduğu kadar vereceğimiz mesajları da ince ince kodlar. Dünyayı algılama ve tavır geliştirme açısından “ölçme ve değerlendirme” sisteminiz de çok belirleyici olabilir. Seçmeye dayalı sınav sistemi, elemeye dayalı bir sistemdir yani yarışmacıdır, doğal olarak dayanışmayı değil rekabeti öne çıkarır. Böylece, sınavda seçilmek için çalışan çocuk, daha başında başarılı-başarısız, yetenekli-yeteneksiz, zeki-zeki değil ve benzeri birçok sınıflandırmaya maruz kalır. Böylece rekabetin dayanılmaz çemberi içinde kendini buluverir; amacı kazanmak, sınıfta birlikte ders dinlediği arkadaşını geçmektir.

Konu insan değil de siyaset, kültür, sanat olduğunda da durum aynıdır; olguları, olayları ya da kişileri iki paradigmatlı değerlendirme, romantizmin betimlediği iyi ve kötü savaşımının çok daha ötesinde acımasız sonuçlar ortaya çıkarır. Dünya tarihine adını yazdırmış kimi liderlerin, özellikle çıkmazlar içindeki toplumları sürüklemelerindeki retorik gücünü, kimi zaman da işte bu iki paradigmatlı düşünce biçimleri onlara vermiştir...

Cihazı olmayan 1,5 milyon çocuk var. Nereden biliyoruz? EBA'ya kimler giriyor, kimler ne yapıyor. Bunların hepsini belirliyoruz. Cihaz temini anlamında da çalışmalarımız var. EBA destek noktaları kuruyoruz. (29 Ağustos 2020)

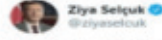
İki paradigmalı yani iyi-kötü ya da doğru-yanlış veya bizden-öteki; bu değerlendirme biçimi, tutucu-muhafazakar-milliyetçi bir birey için de bir çok anlamı barındırabilir: Kendisinin, bir yurttaş olarak toplumsal konumuna zarar veriyor olmasına rağmen serbest piyasa ekonomisini savunan bir politikacı, sınıf milliyetçi-muhafazakar söylemleri nedeniyle savunulur olacaktır. Öte yanda, niteliği solcu diye, dar gelirli insanların çıkarlarını savunan bir başka siyasinin söyledikleri de karşı çıkılacak siyaset haline gelebilecektir. Bu durum algıyı şekillendiren temeldeki düşüncelerimiz, kalıp yargılarımız kadar hakim olan hegemonyanın manipülasyonu da ilişkili olabilir.

Ancak bu konu çok daha kapsamlı bir yazının konusu olabilir...

Birazdan girişeceğimiz söylem analizi, her ne kadar yalnızca iki paradigmalı düşünce biçimine yönelik bir çözümleme olmayacak olsa da, dünyaya bakış açımızı oluşturan temel değerlerin bir uzantısının, nasıl olup da dışarıya sızıverdiğini anlamamıza yardımcı olmayı amaçlamaktadır. Bir başka deyişle, hayatı anlamlandırmamıza zemin hazırlayan kalıp düşüncelerimiz, aslında hiç olmaması gereken noktalarda demeçlerimize yansıdığı bizi tüm naifliğimize ve nezaketimize rağmen ele verebilmektedir. Peter Drucker'ın söylediği gibi "İletişimde en önemli şey, söylenmeyi duymaktır."

Söylem Değerlendirmesi 1:

Üstteki görsel Milli Eğitim Bakanı Ziya Selçuk'un kendi sosyal medya hesabından yayınlanmış bir fotoğraf ve kendi ifadelerini içeriyor. Paylaşım, yine sosyal medyada birçok eleştiriye de maruz kalmıştı. Bakanın paylaşımı çok önemli bir çelişki barındırıyor: Doğru eylem, okulu tarladaki çocuğa götürmek değil, tarladaki çocuğu okula götürmektir. Kaldı ki okul, tarladaki çocuğa gitmiş de değildir. Aslında görselde çocuk işçiliği, yoksulluk, sınıfsal farklılık, çocukluğun çalınması, eğitim kurumlarının yetersizliği, eşitsizlik ve benzerleri var. Bir Milli Eğitim Bakanının tüm bu sorunları

Geçtiğimiz pazar günü mevsimlik işçilerin çocuklarıyla tarladaydım. Yaz tatili kitaplarını, bir salkım domatesle takas ettik. :)

Öğretmenlerimizden, müdürlerimizden bir ricam var: Yolunuzu tarlalara düşürün bu yaz. Çocuklara kitabını verin, sohbetinizi verin lütfen...

tek başına hem de göreve geldikten sonraki iki yıl içerisinde çözmesini beklemek zaten büyük bir acımasızlık olur. Kaldı ki tartışmamız bunu içermemektedir. Ziya Selçuk'un bu sempatik sözlerine ve sıcak görüntüsüne rağmen ortada çok ciddi bir gariplik var: Oynaması, özgürce kendisini gerçekleştirme gereken bir "çocuk" tarlada ne işi olduğu sorgulanması gerekirken, görsel bunu inkâr ediyor. İnkâr ediyor ama bunların hiçbirine ama hiçbirine itirazı olmayan kişinin Milli Eğitim Bakanı olması ise başkaca söyleyecek söz bırakmıyor.

Söylem Değerlendirmesi 2:

Konunun "ailelerinin yanında tarlada vakit geçiren öğrenciler" olmadığını biliyoruz. Çünkü hem aileler ve hem de çocuklar tarlada vakit geçirmiyor, çok düşük ücretlerle çalışıyorlar. Buradaki konu EBA Mobil Destek Aracı. Aracın varlığı, tarlada internet olmadığı anlamına geliyor. Araç orada kalıcı olmadığına göre, "ailele-

"EBA Mobil Destek Aracı" Siverek Yollarında

Şanlıurfa'da hafta sonu tatilinde ailelerinin yanında tarlada vakit geçiren öğrenciler için EBA Mobil Destek Aracı hizmet veriyor.

Haber bit.ly/3hWYwU1

rinin yanında tarlada vakit geçiren öğrenciler” internete ancak “araç” orada olduğu müddetçe girebilecek, 1 saat, 2 saat, 3 saat... Aracın orada olması tek bir varsayıma dayanıyor; bahsi geçen öğrencilerin yanlarında dizüstü bilgisayarları, tabletleri ya da telefonlarının var olması... Ama en acımasız gerçeği dışlıyor: O da çocukların tarlada, ailelerin yanında vakit geçirmek amacıyla değil, çalışmak için bulunma ihtimalleri...

Söylem Değerlendirmesi 3

Eğitime 16 Mart 2020’de Pandemi nedeniyle ara verildiğinde, o eğitim-öğretim yılının sonuna kadar sürecin bu şekilde tamamlanacağını kestirmek zor olabilir. Ancak 29 Ağustos 2020 gibi bir tarih “uzaktan eğitimin” bir müddet daha devam edeceğinin bilindiği bir tarihtir. Bu tarihte Milli Eğitim Bakanı, 1,5 milyon çocuğun

eğitime erişemediğini² söylüyor. Muhtemelen bu tespiti yapabilmek için en son Haziran 2020 verilerini kullanıyor. Eylül ayında uzaktan da olsa eğitimin başlayacağı gizli bir bilgi değil. Bakan sorunu tespit ettiğini belirtiyor ama çözmediğini itiraf ediyor.³ Erişimi olmayan öğrencilerin, hediye edilen kitap setleriyle eğitime devam edeceğini belirtiyor. Ancak, işin en çarpıcı yanı şu; öğretmenleriyle uzaktan eğitim yoluyla yüz yüze eğitim yapan öğrenciler ile kendilerine kitap hediye edilen öğrenciler aynı gün ve saatte okulda aynı sınavlara tabi tutulacak.⁴ Ve kimse, sayıyı biliyorsunuz, uzaktan eğitim olacağını da biliyorsunuz, peki bu kadar ay boyunca erişimi olmayan öğrencilerin erişimi için ne yaptınız, sorusunu sormuyor.

Söylem Değerlendirmesi 4

² Uzaktan eğitime erişemeyen öğrenci sayısını 3 milyon olarak veren başka kaynaklar için Eğitim-İş, Eğitim-Sen, CHP raporlarına bakılabilir.

³ MEB verilerine göre 3 milyon 17 bin öğrencinin evinde internet, 754 bin 429 öğrencinin ise evlerinde televizyon bulunmuyor. Dolayısıyla 1,5 milyon sayısı, uzaktan eğitime hiç erişememiş olan öğrencileri ifade ediyor. Toplam 16 milyon öğrenci göz önüne alındığında öğrencilerin %19’unun evinde internet olmadığı gerçeğiyle yüzleşiyoruz.

⁴ MEB Ziya Selçuk, yine 29 Ağustos’ta verdiği demeçte şunları ifade etmektedir: “Bu dönemde çocuklar ölçme değerlendirme açısından da uzaktan eğitimde gördükleri konularla ilgili sorumluluk sahibi olacaklar.”

Okulların açılması ve devam durumuyla ilgili açıklama 8 Eylül’de yapıldı. Anne-babalar “kronik rahatsızlık” ve “endişe duyduklarını” belirten bir dilekçeyle başvurmaları halinde çocuklarını okula göndermeyebileceklerdi. Okulların hijyenik koşullar açısından tüm gereklilikleri yerine getirdiği inanılıyorsa, bu esnekliğin niye sağladınız? Yok eğer hijyenik koşullar yerine getirilmediyse okulları niye açtınız? Özellikle “endişe” gerekçesinin, esnekliklerin sınırını genişletebilecek bir belirsizlik barındırdığını belirtmek gerekiyor. Belki yeri gelmişken, okul temizliğinden sorumlu çalışan sayısı ile ilgili verileri burada vermek doğru olacaktır. Örgün eğitim kapsamında 54 bin 36 devlet okulu var. 2019 Yılı İdare Faaliyet Raporu’na göre MEB kadrosunda 29 bin 106 yardımcı hizmetler sınıfı çalışanı görev yapıyor. Bu yardımcı hizmetler sınıfı çalışanlarının tamamının okul temizliğiyle ilgili olduğunu varsayarsak, devlet okulu başına yarım (0,5) temizlik çalışanı düştüğünü söyleyebiliriz. Kimi devlet okullarından elbette ki bundan daha fazla temizlik çalışanı oluyor. Ancak bu çalışanların kadro güvencesi olmadığı gibi son derece düşük ücretlere son derece ağır işler yaptıkları gerçeğinin altını çizmek gerekiyor.

Söylem Değerlendirmesi 5

Hiciv, espri, karikatür ya da şaka, otoriter yönetimleri eleştirmenin dolaylı yolu ve insan zekâsının üretimi olarak değerlendirilebilir. Karagöz ve Hacivatın kahvehanelerdeki işlevini Osmanlı otoritesine açılan tarihi gediklerden biri olarak değerlendirmek yanlış olmayacaktır. Mili

Velilerimiz isterlerse öğrenciyi yüz yüze eğitime göndermeme konusunda mazeret beyan edebilirler. Bu durumda öğrencimiz, uzaktan eğitime devam edecek ve devamsız sayılmayacaktır. (8 Eylül)

Eğitim Bakanının “Eba'nın çökmesi” sonucu vermiş olduğu bu demece yönelik, yine sosyal medyada yapılan yorumları da belki bu başlık altında değerlendirebiliriz. Ancak iş hicvin ötesinde bir trajedi; çünkü bu demecin çözümlenmesini gerektirecek hiçbir sansür bulunmuyor.

Son Değerlendirme

Bu yazı, uzaktan eğitim sorunlarının genel değerlendirmesini değil söylemlerin özel çözümlemesini içeriyor. Doğal olarak; eğitime erişim, derslerin 30 dakikaya düşürülmesi, uzaktan eğitime uyum eğitimlerinin yapılmaması, çocukların yaşadığı ergonomik sorunlar, kalabalık sınıflarda “covid-19 mesafe” ayarlaması için sınıfların ikiye bölünmesi, uzaktan eğitime “katılım”, öğretmen açığı, uzaktan eğitimde öğretmenin rolü, özel okullar ile devlet okulları arasındaki eşitsizlik, devlet okullarının kendi içerisindeki eşitsizlik ve benzeri birçok başlığı tartışmaya dahil etmedik. Etmedik ama bu sorunlar hem tartışılmayı ve hem de çözümü bekliyor.

(EBA'daki yoğunluk) Bu bizim için olumlu bir haber çünkü inanılmaz bir talep var. (22 Eylül 2020)

Oysa dünya, her haliyle eşitsizlikler dünyasıdır, bir bakanın bunu değiştirmesi mümkün olmasa bile azaltmaya çalışması en doğru olanıdır. Diyelim ki azaltmaya gücü yetmeyecektir, en azından bu eşitsizlikleri sıradanlaştıran ve hatta onları sevimli hale getiren söylemler, görevin sorumluluklarıyla uyuşmamaktadır.

Ziya Selçuk'un Bakan olmadan önce bir özel okul zincirine sahip olduğu gerçeği, özel okul-

lara sahip olan bir kişinin devlet okullarını yönetmesi hiç de hafife alınmaması gereken bir başka karşıtlığa-uyumsuzluğa dikkatleri çekmektedir. Kamusal hizmetler, kâr amacı güden hizmetler değildir, ya da, kâr amacı güden hizmetler olmamalıdır. Yöneten aklın, çok kısa bir süre içerisinde kâr amacı güden bir anlayıştan gütmeyen bir anlayışa dönüşebilmesinin olanağı var mıdır, tartışmalıdır. Ama her ne olursa olsun, “içinde rekabet edenlerden biri” olduğunuz sistemi yönetmek meslek etiğiyle ne kadar bağdaşmaktadır, sorgulanmalıdır.

Ancak yazının başında işaret ettiğimiz “temel-kalıp düşünce” konusuna geri dönmemiz gerekiyor. Sahip olduğunuz düşünce sistemi, dünyadan size gelen mesajları damıtarak sizin için anlamlı hale getiriyor. Anlamlandırma, özellikle çağımızın en önemli sorunsalı. Bizim gibi uyarıcı yağmuruna maruz kalan insanlar açısından dikkat edilmesi gereken bir mücadele alanı aynı zamanda. Tezat, mesajı alan kitlenin değil veren bireyin düşünce sistemindeki kodların içinde gizlidir. Bir girizgâh olarak bu yazı, kodların şifrelerini çözmeye yardımcı olmak amacıyla yazılmıştır.